

Bekwaam, bevoegd, geregistreerd

In 2004 kwam de Stichting Beroepskwaliteit Leraren (SBL) met een set van zeven bekwaamheidseisen voor leraren om meer duidelijkheid te verschaffen over wat een goede docent nou precies zou moeten kennen en kunnen. Deze zeven competenties – interpersoonlijk, pedagogisch, vakinhoudelijk/-didactisch, organisatorisch, samenwerken met collega's en omgeving, en reflectie – werden in 2006 bij wet vastgesteld. Inmiddels is deze competentieset redelijk ingeburgerd geraakt bij lerarenopleidingen, nascholingen, en beoordelings- en functioneringstrajecten op scholen.

Toch kregen de SBL-competenties ook flink wat kritiek te verduren. Docenten vonden – terecht – dat de vakinhoudelijke en vakdidactische competentie er maar bekaaid afkwam. Zes van de zeven deelgebieden gingen immers over algemene en vakoverstijgende docentvaardigheden. Wat veel docenten als het kloppend hart van hun leraarschap beschouwden, het vak, leek een ondergeschoven kindje te worden.

SBL zag zich genoodzaakt – mede onder druk van de publieke opinie – om hier op in te springen. De stichting vroeg verschillende vakverenigingen om de vakinhoudelijke/-didactische competentie verder uit te werken. Zo werkt Levende Talen al sinds 2007 aan het BiT-project: 'Beroepsstandaarden en registratie in het talenonderwijs'. Binnen dit project worden vakspecifieke terreinen gedefinieerd waarop een talendocent expertise bezit en waar hij zich verder in moet kunnen ontwikkelen. BiT komt zo tot maar liefst zestien beroepsstandaarden op het gebied van vakinhoud en vakdidactiek: van beheersing van de doeltaal, kennis van culturele ontwikkelingen van de doeltaallanden, inzicht hebben in taalleerprocessen, tot het zich bewust zijn van de positie van het vak in de maatschappij.

Maar BiT gaat verder. Het project zet niet alleen in op het formuleren van beroepsstandaarden, maar ook op een registratietraject. Het is de bedoeling dat *bevoegde* docenten zich gaan registreren. BiT wil op deze manier professionele ontwikkelingsmogelijkheden van docenten stimuleren en hun kwaliteit – en die van de beroepsgroep in het geheel – borgen.

De vraag is echter of het opzetten van een – niet verplicht – beroepsregister voor reeds bevoegde docenten in het huidige tijdsgewricht geen zinloze exercitie is. Vanuit de individuele talendocent kan een dergelijk register misschien wel nuttig zijn om aan zijn eigen professionalisering te werken. Vanuit maatschappelijk oogpunt lijkt het echter meer op vechten tegen windmolens.

Hoe realistisch is het om een registratie boven op een bevoegdheid te plaatsen in een tijd dat onbevoegd voor de klas staan eerder regel dan uitzondering is? Uit een recent onderzoek van het SCO-Kohnstamm Instituut en het ITS Nijmegen blijkt dat 25 procent van de docenten in deze onderbouw onbevoegd lesgeeft. Zestig procent van de onbevoegden geeft aan geen ondersteuning of begeleiding te krijgen bij hun werk. Ironisch genoeg heeft de overheid dit zelf in de hand gewerkt. Met de invoering van de 'Regeling onderbouw vo' in 2006 hebben scholen meer ruimte gekregen om onbevoegden aan het werk te zetten. Of zoals Onderbouw-VO het op haar website formuleert: 'De school kan zelf kiezen voor individuele bevoegdheid of teambevoegdheid. Het is toegestaan dat een docent die daartoe bekwaam geacht wordt door het bevoegd gezag meerdere vakken voor een groep leerlingen verzorgt, mits in het team waarvan hij deel uitmaakt voor alle te geven vakken een bevoegd docent aanwezig is die de inhoudelijke verantwoordelijkheid draagt.'

Het tekort aan (bevoegde) docenten is momenteel een van de grootste problemen van het onderwijs. Van alle nieuwkomers verlaat 25 procent binnen vijf jaar het onderwijs. De jonge docenten die overblijven, worden vaak afgescheept met kleine aanstellingen, uitzendwerk of flexcontracten. Uit onderzoek van de SP blijkt dat ruim de helft van de leraren de laatste jaren minder plezier in hun werk heeft gekregen. Als redenen noemen zij de hoge werkdruk, grote klassen en de toegenomen macht van het management. De overheid probeert intussen met allerlei noodmaatregelen het tij te keren, maar tot dusverre zonder succes. Het proefproject in Rotterdam om (vroeg)gepensioneerden terug voor de klas te krijgen is uitgelopen op een jammerlijke mislukking: van de 800 geïnteresseerden werden er uiteindelijk 50 aangesteld. En ook de educatieve bachelorminor op universiteiten, die leidt tot een uitgekilde tweedegraadsbevoegdheid, kan op weinig steun rekenen. Walter Dresscher, voorzitter van de AOOb, noemde dit al een opleiding tot 'universitaire halffabricaten'.

Tegen deze achtergrond wil BiT dus een beroepsregister voor bevoegde docenten opzetten. Misschien een nobel streven, maar vooralsnog lijkt het meer op donquichotterie dan op een realistische bijdrage aan de huidige onderwijsproblematiek. ■

Johan Graus
Hoofdredacteur